

Áldozó Borbála – Káldi Anna

Nepálból Nógrádba. A buddhizmus globalizációjának vizsgálata buddhaszobrok életútján keresztül. (Fotóesszé)

Katmandu-völgyben nevári kézműves mesterek buddhaszobrokat készítenek. Egy nógrádi ötszáz fős faluban Nepálból érkezett buddhaszobrok kerülnek a házioltárra, a könyvespolcra, az előszobába.

Egy buddhista egyház magyarországi közössége a 2000-es évek elején felépítette egyetlen sztúpáját ebben a körülbelül ötszáz fős nógrádi faluban, ezzel kiemelve a település jelentőségét a közösség számára.¹ Itt azóta az egyház különböző központjaihoz tartozó tagok egy kis csoportja letelepedett és elvonulási központot alakított ki. Új otthonaikban és közös meditációs tereikben a kezdetektől fogva nélkülözhetetlennek tűnik a buddhaszobrok jelenléte. Fontos számukra, hogy ezek a szobrok az általuk követett buddhista irányzat kritériumainak megfelelő Buddha formákat ábrázoló mesterektől származzanak, ezért ezek Nepálból érkeznek. A buddhaszobrok alapvető funkciója a különböző meditációk megkönnyítése, ami azonban másként nyilvánul meg a szobrokat kibocsátó nepáli és a szobrokat befogadó magyar vallási gyakorlatban.

A kutatásunk célja, hogy megértsük milyen jelentéseket hordoz egy buddhaszobor az életútja során és hogyan használják azt Katmandu-völgytől Nógrádig. Kutatjuk továbbá a szobrokkal kapcsolatba kerülő társadalmi szereplőket, a nevári mesterembereket, a nevári kereskedőket, a magyar beszerzőt, maga a tárgy, végül pedig a magyar közösség viszonyrendszerét. Mindezekre a kérdésekre azért keressük a választ, hogy megismerjük egy távol-keleti vallás közép-európai interpretációját, azt, hogy mit mondhat el a nógrádi példa a buddhizmus globalizációjáról. 2024 februárjában kezdtük meg a terepmunkánkat, ekkor indultunk útnak egy, a közösség által kiválasztott szoborbeszerzővel Nepálba. Azóta a szobrokat követjük, keletkezésüktől Magyarországra érkezésükig.

A globalizálódó világban végzett antropológiai terepmunka problémáira George E. Marcus több színterű etnográfiaja kínál egy megoldást.² A módszerről ugyanakkor Matei Candea kritikáját is figyelembe vesszük, miszerint a kutatók hamis holizmus-képzetet teremthetnek a vizsgált közösségről, mert egy színtér tapasztalatai nem egy teljes rendszert

¹ A közösséget és a helyszínt azért nem nevezzük meg pontosan, mert terepmunkánk még folyamatban van, ezért nem tudunk még végleges kutatási eredményeket felmutatni adatközlőinknek, amelyekről eldönthetnék, hogy megnevezve vagy névtelenül szeretnék-e megjelenni.

² Marcus 1995.

tárnak fel, hanem hogy a nyomon követett kulturális/társadalmi jelenség hol, hogyan releváns.³ A kutatási szemléletünket és módszerünket Marcus és Candea mellett, Matthew Desmond által megfogalmazott relációs etnográfia alakította.⁴ A relációs etnográfia nézőpontja abban segít, hogy megismerhessük hogyan alkotnak a tárgyak és az emberek egy kölcsönhatásokkal és egymásrautaltsággal összeszőtt hálót.

Összefoglalva, terepmunkánk során a szobrok anyagi valóságát és a „képzetes valóságát”⁵ kutatva az eddigiekben azzal találkoztunk, hogy a tárgyak életútjuk minden állomásán átalakulnak: újraértelmeződik a szobor autenticitásának mibenléte, a szoborhoz fűződő viselkedési rendszer és jelentéstartalom. A szobrok tehát mozgásuk során állandóan veszítenek és nyernek, adnak és kapnak, vagyis aktívan és passzívan teremtik meg önmagukat és az őket körülvevő interaktív hálózatot. Az interakcióban újabb és újabb minőségben vesznek részt: fizikai tárgyak és ideák reprezentációi, rituális eszközök, ajándéktárgyak, egy mester szaktudásának bizonyítékai, legitimációs és politikai erők, fordítók, mediátorok és konfliktusok forrásai is - ezen minőségeket pedig mind azáltal viselhetik vagy hagyhatják el, hogy egy globális kontextusban mozognak.

A következő fotóválogatás a nepáli és a magyarországi terepeinken készített képeinkből áll. A képsorozat Katmandu-völgyben készített fotókkal kezdődik, ezeket pedig egy összekötő képpár követi, ami egy szobor helyi becsomagolását és egy, már Magyarországra megérkezett szobor kicsomagolását ábrázolja. Ezek a fotók átvezetnek a nógrádi képekhez, amiket nepáli párhuzamaik kísérnek. A fotókat egyezések és kontrasztok mentén párosítottuk össze, ezáltal érzékeltetve a kutatásunk fókuszát. A képek megjelenítenek párhuzamos témákat és folyamatokat, amelyek mind a szobrok különböző életszakaszait és színtereit mutatják be; születésüktől kezdve, profán és szakrális, publikus és magán terekben, ünnepi és hétköznapi helyzetekben, ahogy Nepáltól Magyarorszáig haladnak és interakcióba lépnek a környezetükkel.

Amikor egy mester elkészít egy szobrot (1. kép), egyszerre kétféle tárgyat teremt (2–5. képek): egy istenség hordozóját és a szakértelmének egy bizonyítékát. Mint istenségek, ünnepek főszereplői, felöltöztetik őket, áldást kérnek tőlük stb. Mint mesterművek, hírnevet szereznek a mesterüknek, aki emiatt újabb és újabb megbízásokat kaphat szobrok készítésére

³ Candea 2007; Lajos 2015.

⁴ Desmond 2014.

⁵ Tesfay Sába használja a képzetes valóság kifejezést ajándéktárgyak kutatásával kapcsolatban, abban a jelentésben, hogy tárgyaknak létezik egy anyagi és egy képzetes valóság, a képzetes valóságukban a tárgyak szimbólumokkal és ideákkal telítődnek. (Tesfay 2015: 560.)

magánszemélyektől, kolostoroktól, vagy például olyan európai buddhista egyháztól, amiben mi is kutatunk. Ennek reprezentatív alkalmai a 2. képen látható évente megrendezett kézműves fesztivál és a 3–5. képeken látható Samyak ünnepe. A következő képeken (6–12. képek) a szoborkészítés különböző fázisai (6–8. képek), a szobrok megvásárlása (9–10. képek) és az azt követő szállítási folyamat látható (11–12. képek).

A szobrok egyik gyakori életútja az, ha egy buddhista közösség közös használatú terébe kerülnek. A 14. képen a nógrádi településen élők közös meditációs termében vagy ahogy ők nevezik, gompájában, található szobrok látszódnak, amelyek mindegyike Nepálból érkezett. Katmandu-völgy a közösségi terekben található szobrok leginkább a kolostori oltárokon helyezkednek el (13. kép).

Miután egy szobor a kijelölt helyére kerül, onnantól kezdve a tárgyat használó közösségben kialakul egy elfogadott viselkedési norma a szobrok körül. A 15–18. képekkel a magyar és a nepáli viselkedési normák közötti eltérések árnyalatait szeretnénk kifejezni: a mindennapi élet és a vallásos élet közti kapcsolat különbségeit és a szobrokkal való érintkezés tabujait. A következő képpár (19–20. kép) is azt szimbolizálja, hogy máshol húzódnak meg az emberek és a szobrok közötti határok a nepáli és a magyarországi terepeinken, viszont bemutatja a két országban domináló vallások (hinduizmus és kereszténység) és a buddhizmus egymásmellettségét is. Az utolsó három képpáron (21–26. képek) a vallási építmények és szobrok körüli környezet határainak kialakításának példáit láthatjuk Katmandu-völgyben található sztúpákat, utcaképet és a magyarországi közösség egyetlen sztúpáját és a közösség egyik tagjának könyvespolcát ábrázoló képeken keresztül.

Irodalom

CANDEA, Matei

2007 Arbitrary locations: in defence of the bounded field-site. *Journal of the Royal Anthropological Institute* 13: 167–184.

DESMOND, Matthew

2014 Relational ethnography. *Theory and Society* 43(5): 547–579.

LAJOS Veronika

2015 Mozgásban a világ. A több színterű etnográfia (multi-sited ethnography) kérdése. In: Jakab Albert Zsolt – Kinda István (szerk.): *Aranykapu. Tanulmányok Pozsony Ferenc tiszteletére*. Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság. 163–172.

MARCUS, George

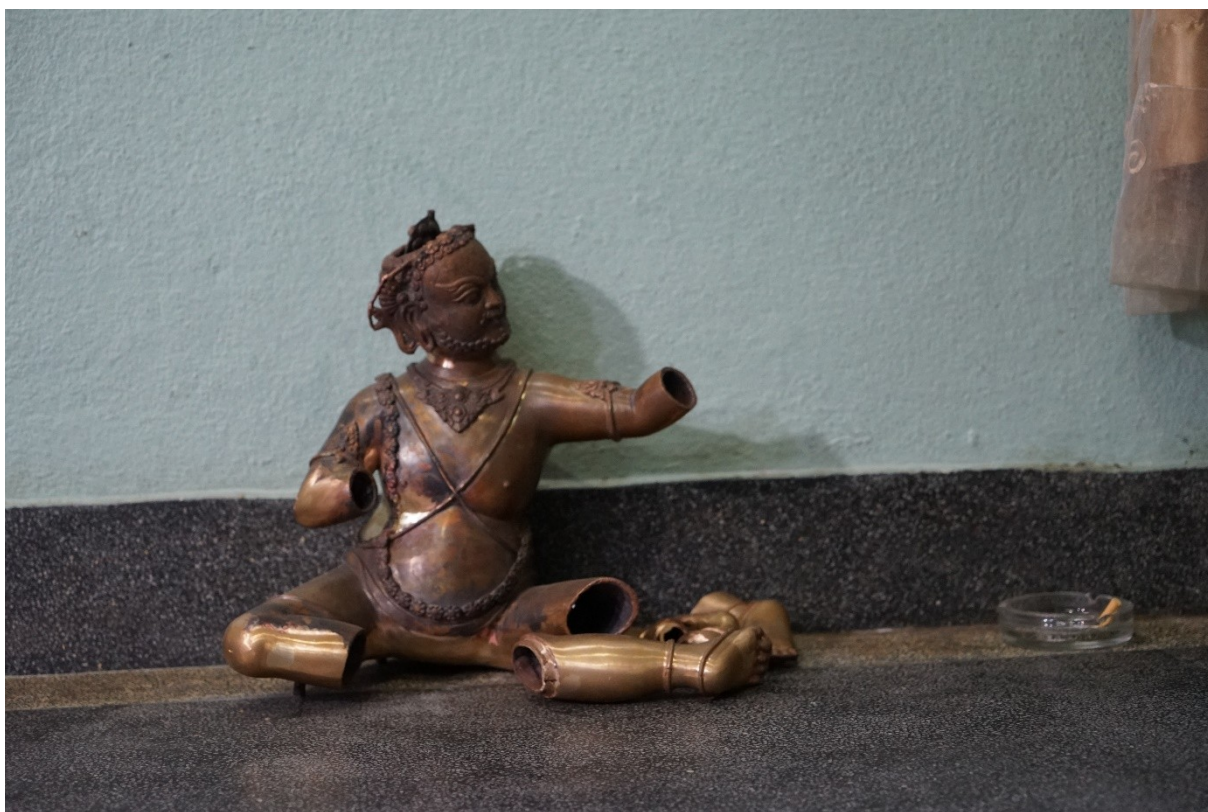
1995 Ethnography In/of the World System: The Emergence of Multi-Sited Ethnography. *Annual Review of Anthropology* 24: 95–117.

TESFAY Sába

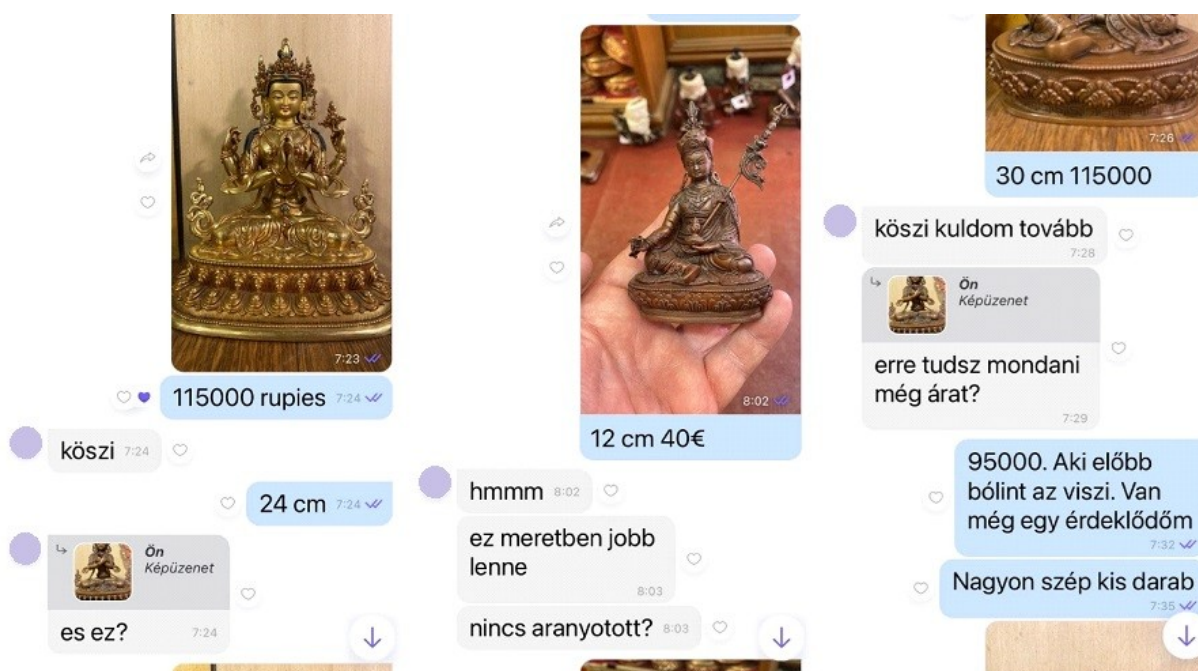
2015 Ajándékozás és vendéglátás az eritreai tigrinya társadalomban. *Ethnographia* 126(4): 557–579.

9–10. kép

17–18. kép

19–20. kép

